

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЧЕРНІГІВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА

**Анотований інформаційно-
бібліографічний покажчик
статей з періодичних видань
Географічні науки.
Науки про Землю.**

Національний університет «Чернігівська політехніка»

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА

**Анотований
інформаційно-бібліографічний
показчик статей
з періодичних видань
Географічні науки.
Науки про Землю.
(II-III квартал)**

Чернігів, 2020

УДК 016
А 69

Рецензент:

Мороз Н. В.

Директор Наукової бібліотеки Національного
університету «Чернігівська політехніка»

Анотований інформаційно-бібліографічний покажчик статей з періодичних видань. Географічні науки. Науки про Землю. (II-III квартал) / уклад. Т. А. Сіденко, О. О. Чечукова. – Чернігів : Наукова бібліотека Національного університету «Чернігівська політехніка», 2020. – 21 с.

Інформаційно-бібліографічний покажчик містить частково анотований огляд статей з періодичних видань, які бібліотека отримала за квітень, травень, червень, липень, серпень, вересень 2020 року.

Добір матеріалу завершено 01.10. 2020 р. Опис здійснено мовою оригіналу відповідно до ДСТУ ГОСТ 7.1:2006 «Бібліографічний запис. Бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання». Слова і словосполучення скорочені відповідно до ДСТУ 3582-97 «Скорочення слів в українській мові у бібліографічному описі», ГОСТ 7.12-93 «Библиографическая запись. Сокращение слов на русском языке. Общие требования и правила» и ГОСТ 7.11-2004 (ИСО 832:1994) «Библиографическая запись. Сокращение слов и словосочетаний на иностранных европейских языках».

Покажчик призначений для науковців, викладачів, студентів, а також усіх, хто цікавиться періодичною пресою.

Покажчик випускається електронному вигляді. З покажчиком можна ознайомитись в Електронному архіві IRChNUT Національного університету «Чернігівська політехніка» та на сайті бібліотеки.

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	5
ГЕОГРАФІЧНІ НАУКИ	
Український географічний журнал № 2	6-11
Український географічний журнал № 3	11-16
НАУКИ ПРО ЗЕМЛЮ	
Геоінформатика № 2	17-21

ПЕРЕДМОВА

Періодичні видання відіграють значну роль у житті кожного науковця, студента, оскільки в них оперативно відображається найактуальніша інформація.

Залежно від тематики, періодичні видання розподіляються по відділах наукової бібліотеки.

Інформація про надходження чергових номерів видань, а також про місцезнаходження друкованих примірників і електронних копій публікується на сайті бібліотеки у розділі «Фонд періодичних видань» http://library2.stu.cn.ua/resursi_biblioteki/fond_periodichnih_vidanj_chntu/

Користувачі можуть отримати через службу Електронної доставки документів (ЕДД) електронною поштою статті з періодичних видань, які знаходяться у фондах бібліотеки.

Одержані з бібліотеки електронні копії періодичних видань дозволяється використовувати лише з науковою, навчальною або освітянською метою. Забороняється тиражувати одержані копії, відтворювати їх у будь-якій іншій формі, крім одноразового друкування електронного файлу, передавати іншим особам чи організаціям.

Замовник несе відповідальність за використання електронної копії відповідно до Закону України «Про авторське право і суміжні права».

ГЕОГРАФІЧНІ НАУКИ

Український географічний журнал = Ukrainian geographical journal : наук.-теорет. журн. / Нац. акад. наук України, Ін-т географії, Укр. географ. т-во. – Київ : [б. в.], 1992. – Виходить щоквартально.

Український географічний журнал. – 2020. – № 2.

Вплив російської агресії на стан розвитку географії в Україні / С. Д. Бранн, О. Л. Дронова, О. М. Лейберюк, Л. Г. Руденко // Український географічний журнал. – 2020. – № 2. – С. 3-12.

Вперше з врахуванням існуючих публікацій висвітлено результати дослідження впливу військового вторгнення Російської Федерації в Україну у 2014 р. на життя і професійну діяльність географів України. Дослідження здійснено за ініціативою Національного комітету географів України. Наголошено на недотриманні міжнародних угод щодо непорушності кордонів і територіальної цілісності держав. Отримані результати на основі опитування за розповсюдженими спеціальними анкетами серед членів Українського географічного товариства, що проживають в різних регіонах України, забезпечили можливість виявити важливі негативні впливи вторгнення на професійну діяльність географів держави, на їх стосунки із фахівцями Росії, Криму та тих, що лишились на окупованій території Донбасу, на погіршення їх сучасного життя та життя сімей, на зміни в орієнтації подальших творчих стосунків із географами сусідніх держав. Констатовано, що події, які відбуваються на Сході України внаслідок вторгнення військових формувань в Україну призвели до значних змін у професійній діяльності географів України (зміна програми викладання предметів, потреба підготовки нових підручників, значна активізація публічних виступів, переорієнтація у виборі полігонів досліджень і проведення наукових і виробничих практик, припинення використання публікацій науковців із Росії, творчих стосунків із російськими колегами тощо), а також до значних змін в особистому житті (зміна місця роботи і місць проживання, пошуки роботи та житла для сімей після переїзду з окупованих територій, психологічних навантажень у зв'язку з втратою набутого статусу, розривом родинних зв'язків, необхідністю адаптування до нових умов проживання, в нових колективах і таке інше). За таких умов

активізувалися волонтерські рухи і намагання до консолідації зусиль з метою відновлення територіальної цілісності України та її самостійного вектора розвитку.

Просторова інтерполяція кліматологічних даних з урахуванням топографічних та фізико-географічних особливостей території України / О. А. Скриник, В. І. Осадчий, Т. Сзентімрей, З. Біхарі, В. П. Сіденко, Д. О. Ошурок, Д. О. Бойчук, О. Я. Скриник // Український географічний журнал. – 2020. – № 2. – С. 13-19.

У статті представлено результати геопросторової інтерполяції кліматологічних даних (мінімальної T_n , максимальної T_x та середньої T_m за місяць температури повітря на території України) у вузли регулярної мережі з кроком 0.1о. Інтерполяцію проведено за допомогою спеціалізованого (метеорологічного) програмного забезпечення MISH (Meteorological Interpolation based on Surface Homogenized data basis), розробленого в Угорській метеорологічній службі. Для здійснення інтерполяції використано гомогенізовані ряди даних 178 станцій України для періоду 1946-2015 рр., які раніше було отримано в Українському гідрометеорологічному інституті. Алгоритм MISH базується на ідеях геостатистичного просторового моделювання (як, наприклад, крігінг), проте для розрахунку статистичної інформації, необхідної для проведення інтерполяції, залучені довгі гомогенізовані ряди кліматологічних показників. Як додаткові предиктори використано висоту місцевості, компоненти локальної топографії AURELHY (15 перших значень) та відстань до берегової лінії Чорного та Азовського морів. На основі кросс-валідаційної процедури здійснено оцінювання точності інтерполяції. Внаслідок виконаної роботи отримано базу даних мережевих часових рядів: значення T_n , T_x та T_m у вузлах регулярної мережі для кожного місяця періоду 1946-2015 років. Отриманий результат може бути використаний як для досліджень регіонального клімату, так і для суміжних сфер діяльності, де кліматологічна інформація є необхідною.

Регіональна оцінка зміни водного стоку річок Українських Карпат під впливом зміни клімату / С. І. Сніжко, О. Г. Ободовський, О. Г. Шевченко, В. В. Гребінь, Ю. С. Дідовець, І. В. Купріков, О. О. Почаєвець // Український географічний журнал. – 2020. – № 2. – С. 20-29.

Мета статті – виклад результатів моделювання довгострокових змін водного стоку на річках Українських Карпат як перспективного джерела гідроенергетичного потенціалу. У дослідженні вперше представлено технологічну схему використання водно-балансової моделі Турка для регіональної оцінки впливу клімату на водні ресурси, яка включає такі етапи: 1) підготовка гідрологічної та кліматичної інформації для досліджуваного об'єкта за історичний період спостережень; 2) вибір кліматичних проєкцій, які характеризують зміну клімату досліджуваної території на довгострокову перспективу; 3) вибір референтного періоду для калібрування гідрологічної моделі та виконання процедури калібрування; 4) валідація моделі з використанням даних за історичний період спостережень (ретропрогноз); 5) моделювання (симуляція) водного стоку на довгострокову перспективу; 6) корекція результатів моделювання за методом «Change Factor (CF)» згідно відповідних рекомендацій; 7) оцінка якості моделювання з використанням методу «bias correction». Розроблену схему апробовано на річках Карпатського регіону. Результати апробації порівняно з результатами, отриманими за допомогою чисельної моделі SWIM. Зроблено висновок, що при дотриманні методологічних рекомендацій, викладених у технологічній схемі розрахунків, використання водно-балансової моделі демонструє цілком задовільні результати.

Мезенцев, К. В. Публічні простори через призму партисипативного міського планування – приклад Києва / К. В. Мезенцев, Н. І. Проватар, М. В. Пальчук // Український географічний журнал. – 2020. – № 2. – С. 30-37.

Мета цієї статті – аналіз розподілу та ступеня репрезентації різних типів публічних просторів у різних планувальних зонах та зонах містобудівної цінності, а також виявлення особливостей впровадження засад партисипативного міського планування* у Києві. Публічні простори певною мірою є відображенням успішності розвитку міста. Їх розподіл в межах міста, створення нових, оновлення зумовлюють рівень просторової справедливості. Значну кількість досліджень присвячено вивченню публічних просторів міст США, Великої Британії, Німеччини, Австралії, Китаю, натомість недостатньо їх щодо пострадянських міст, зокрема міст України. У статті автори намагаються дати відповідь на питання, наскільки рівномірним та справедливим є розподіл публічних просторів у Києві. Підтверджується гіпотеза нерівномірності їх просторового

розподілу. Шляхи подолання несправедливості у розподілі, доступності та якості публічних просторів пов'язані із залученням мешканців до міського планування. Тому другим ключовим питанням статті є оцінка впливу впровадження засад партисипативного міського планування на забезпеченість та якість публічних просторів Києва, зокрема аналіз місця та специфіки проектів публічних просторів у бюджеті участі міста залежно від їх розміщення за напрямом центр-периферія.

Снігова, О. Ю. Просторовий вимір інклюзивності в умовах становлення "нової" регіональної політики / О. Ю. Снігова // Український географічний журнал. – 2020. – № 2. – С. 38-44.

Метою статті є уточнення категоріального апарату досліджень проблем інклюзивності; визначення її місця у державній регіональній політиці. Висвітлено еволюцію підходів до досліджень проблем інклюзивності. Доведено необхідність розкриття проблем інклюзивності з позицій цілісного підходу до регіону. Уточнено категорії інклюзивності регіонального розвитку, регіональної інклюзії, регіональної інклюзивності. Розкрито категорії «інклюзивний загальнонаціональний простір», «інклюзивний регіон». Надано пропозиції щодо удосконалення державної політики для забезпечення інклюзивного розвитку та формування інклюзивного простору. Новизна дослідження полягає в доведенні необхідності вирішення проблем інклюзивності з точки зору інтегрального підходу до регіону та у межах державної регіональної політики.

Сорокіна, Л. Ю. Зміни структури земного покриву та пожежо-небезпека ландшафтів Чорнобильської зони відчуження: методи оцінювання з використанням супутникових знімків / Л. Ю. Сорокіна, М. Ф. Петров // Український географічний журнал. – 2020. – № 2. – С. 45-56.

Метою дослідження є розробка і представлення результатів застосування методів оцінювання та прогнозування рівнів пожежонебезпеки ландшафтів. Дослідження ґрунтується на аналізі пірологічних характеристик рослинного покриву та даних про сучасний стан і тенденції змін ландшафтів. Дослідження виконано для ландшафтів Чорнобильської зони відчуження. Ця територія є пожежонебезпечною, великі площі лісів та перелогів (19 200 га) постраждали тут від пожеж у квітні 2020 р. Методи дослідження: логічне поєднання методів наземних спостережень (польових ландшафтознавчих та ботаніко-географічних досліджень), методів

узагальнення та аналізу кількісних пірологічних показників рослинного покриву, дешифрування супутникових знімків та геоінформаційного картографування. В результаті дослідження визначено пірологічні показники рослинного покриву у співставленні з характеристиками ландшафтних умов; проаналізовано сучасну структуру та прогноз просторово-часових змін земного покриву ландшафтів як передумову для визначення їхньої пожежонебезпеки; визначено класи пожежної небезпеки основних видів ландшафтів Чорнобильської зони відчуження; розкрито принципи прогнозування рівнів пожежонебезпеки ландшафтів. Для модельної ділянки у центральній частині зони відчуження виконано аналіз змін структури земного покриву за період з 1992 рік по 2018 рік та розрахунок їх ураження пожежами 2020 р. Проаналізовано також зміни структури земного покриву основних видів ландшафтів цієї території. Новизна дослідження полягає в опрацюванні методів оцінювання і прогнозування пожежної небезпеки ландшафтів на основі визначення пірологічних характеристик фітокомпонету ландшафтів та аналізу результатів дешифрування їхнього земного покриву. Завдяки застосуванню пропонованих методів розширюються напрями ландшафтознавчо-прикладних досліджень геоекологічного змісту.

Сосса, Р. І. Розвиток історичної картографії в Україні / Р. І. Сосса // Український географічний журнал. – 2020. – № 2. – С. 57-64.

Метою дослідження є визначення основних етапів і тенденцій розвитку історичної картографії в Україні на основі вивчення систематизованої інформації про картографічні видання. На першому етапі (до 1917 р.) зафіксовано лише видання текстових історичних карт, переважно періоду феодалізму, для наукових і популярних видань історії України. Головною подією другого етапу (1917-1991 рр.) стали незавершені роботи зі створення історичного атласу України. Об'єктивне бачення вітчизняної історії у незалежній Україні та наявна картографічна інфраструктура (висококваліфіковані кадри, виробничі картографічні потужності, комп'ютерні технології) уможливили високий розвиток історичного картографування. Здобутком української картографії стало видання низки історичних науково-довідкових і науково-популярних атласів України, а також видання історичних пропагандистсько-просвітницьких і туристичних карт.

Топчієв, О. Г. Проблеми кластеризації та структурування соціоприродних видів господарської діяльності у географічних дослідженнях / О. Г. Топчієв, В. А. Сич // Український географічний журнал. – 2020. – № 2. – С. 65-72.

Мета дослідження - виокремлення та структурування соціоприродних галузей і видів діяльності та обґрунтування їх ролі й місця в умовах формування постіндустріальної (інформаційної) цивілізації. В умовах новітньої наукової революції відбувається прискорене зростання соціоприродних видів господарської діяльності, які регламентують і регулюють стратегію і механізми взаємодії людини і природи. Базовими складовими групи (кластеру) соціоприродних видів діяльності є природоохоронні та рекреаційні напрями господарської діяльності, а також напрями впорядкування довкілля та планування територій. Методологічні труднощі групування (кластеризації) соціоприродних видів господарської діяльності зумовлені значним перекриттям їх виробничих і невиробничих складових, а також невідповідністю їх сучасної рубрикації чинним статистичним класифікаціям галузей і видів економічної діяльності. Обґрунтовано доцільність виділення таких галузей і видів діяльності у новий сектор господарства, що відповідає їх сучасному соціально-економічному статусу. Новизна дослідження полягає в систематизації соціоприродних видів економічної діяльності, а також розробці та представленні схеми регіонального міжгалузевого комплексу рекреаційно-туристичної діяльності, в якій поєднано комерційні та некомерційні різновиди рекреаційної діяльності з усіма її формами - туризм, організована рекреація, неорганізована масова рекреація, побутова рекреація.

Топчієв, О. Г. Просторове планування - новий науковий напрям вітчизняної географії / О. Г. Топчієв // Український географічний журнал. – 2020. – № 2. – С. 73-74.

Український географічний журнал. – 2020. – № 3.

Черваньов, І. Г. Досвід застосування ГІС-технологій для автоматичного аналізу морфології рельєфу за даними радарного знімання / І. Г. Черваньов, В. С. Попов // Український географічний журнал. – 2020. – № 3. – С. 13-20.

Мета дослідження: обґрунтувати можливість побудови структурно-цифрової моделі рельєфу, яка адекватно відображала б його інваріант — флювіальну мережу поверхневого стоку, досягши

цього у автоматичному режимі обробки й структуризації даних засобами ПС-технологій. Застосування методів активного радарного знімання є новітнім напрямом розвитку геоморфометрії, який корелює з традиційним морфометричним аналізом рельєфу і є перспективним для дистанційного картографування земної поверхні. Автори визначили підґрунтям цього напряму концепцію структурного інваріанту рельєфу, тому що він зберігає основні риси при зміні системи координат, орієнтування знімальної апаратури, що важливо при дистанційних дослідженнях. Найповнішим відображенням інваріанту є структурно-цифрова модель рельєфу. Виділено такі етапи дослідження: а) вибір схеми впорядкування інваріантної структури; б) створення тривимірної структурно-цифрової моделі рельєфу (СЦМР); в) створення цифрової моделі рельєфу (ЦМР) за даними радіолокаційного зондування земної поверхні – радіолокаційної цифрової моделі рельєфу (РЦМР); г) початкова обробка первинних «сирих» даних; д) визначення способу відтворення вигляду рельєфу (оптичного образу рельєфу) за РЦМР у топологічному й метричному відношеннях. Основні результати: доведено можливість, доцільність і результативність використання первинних матеріалів активного зондування земної поверхні в радіодіапазонах для ефективної прямої побудови СЦМР; застосовано алгоритм прямої обробки РЦМР на додаток чи разом із використанням результатів пасивних сканувань місцевості в оптичних діапазонах для обробки даних зондувань земної поверхні в радіодіапазонах.

Маргарян, В. Г. Временные изменения зимнего минимального декадного стока рек бассейна озера Севан / В. Г. Маргарян // Український географічний журнал. – 2020. – № 3. – С. 20-29.

Цель этого исследования – анализ и оценка закономерностей временных изменений зимних минимальных декадных расходов в ряде многолетних наблюдений для рек, впадающих в озеро Севан, а также анализ и оценка закономерностей временных изменений зимних температур воздуха и атмосферных осадков в пределах бассейна озера Севан. Для выполнения работы использованы данные наблюдений 12 гидрологических постов государственной некоммерческой организации «Центр гидрометеорологии и мониторинга» Министерства окружающей среды Республики Армения и методы: математико-статистический, экстраполяционный, интерполяционный, анализа, аналога,

корреляционный, картографический. Рассмотрены закономерности изменения 75 %-ной обеспеченности зимнего минимального декадного стока в зависимости от площадей водосборов. Полученные зависимости можно использовать для получения 75 %-ной обеспеченности зимних минимальных декадных расходов неизученных и мало изученных рек исследуемой территории за календарный год. Построена карта распределения модуля среднего минимального зимнего стока за декаду с наиболее низкой водностью 75 %-ной обеспеченности. Установлено, что наблюдается как тенденция роста (58 %) зимних средних декадных минимальных расходов, так и (42 %) тенденция уменьшения. Скорость изменения зимних средних декадных минимальных расходов составляет от $-0,133$ до $+0,13$ м³/с/10 лет. На р. Аргичи в п. Геташен за 50 лет произошло увеличение зимнего минимального декадного стока на 0,65 м³/с, а на р. Личк в п. Личк – уменьшение на 0,67 м³/с. Рассмотрены также временной ход средних температур воздуха и атмосферных осадков за зимний период. Установлена тенденция роста температур воздуха и атмосферных осадков. Выявленные тенденции изменений зимних минимумаотных декадных расходов рек бассейна озера Севан важны при решении водохозяйственных проблем и вопросов экологического значения.

Адаменко, О. М. Палеогеографічні зміни плейстоцен-голоценових ландшафтів Прикарпаття (за даними розрізів геологічної пам'ятки «Старуня») / О. М. Адаменко, М. І. Мосюк // Український географічний журнал. – 2020. – № 3. – С. 30-35.

Мета цієї публікації – викласти результати досліджень змін давніх ландшафтів передгір'я Карпат, у т.ч. із застосуванням палеогеографічних методів вивчення геологічної пам'ятки природи «Старуня» у Богородчанському районі Івано-Франківської області. Унікальність цієї пам'ятки визначається проявами тут грязевого вулканізму та місцезнаходженням законсервованих у болотних осадах у суміші з нафтою та озокеритом туш мамонта, волохатих носорогів та інших тварин пізнього пліоцену. Ці знахідки віком 25 – 27 тис. років у різні роки досліджували польські, згодом українські, а також спільні польсько-українські експедиції, зокрема за даними польсько-української експедиції 2006-2009 рр. на підставі буріння 44 колонових свердловин отримано спорово-пилкові комплекси, зібрано макрорештки рослин та черепашки мушлів того часу. Застосування палеонтологічних методів дослідження забезпечило можливість отримати результати, які є новими: у алювіальних та

озерно-болотних відкладах долини р. Лукавець Великий у період Weichselian Middle Pleniglacial (середина пізнього плейстоцену-валдайське зледеніння Східноєвропейської рівнини – вюрсьмське зледеніння Альп) у ландшафтах Прикарпаття панували степові та тундрові рослинні угруповання з осоковими, карликовою березою та інші. Малакофауна також підтверджує наявність відкритих ландшафтів зі степово-тундровими угрупованням в умовах сухого континентального клімату. Наприкінці плейстоцену та на початку голоцену потепліло та збільшилась вологість, що призвело до широкого розповсюдження низинних торфових боліт та мілких водних басейнів, які періодично пересихали. Наукова новизна дослідження: отримано нові дані з уточненням датування відкладів, стратиграфічного положення нових палеонтологічних знахідок, а також вивчено вміст спорово-пилкових спектрів; детальніше охарактеризовано палеообстановки пізнього плейстоцену та голоцену. Показано, що і у передгірських та гірських умовах Карпат підтверджується ритмічна періодичність змін ландшафтів, як це встановлено на рівнинній території України. Дослідження пам'ятки продовжується.

Руденко, Л. Г. Дилеми регіонального розвитку в Україні / Л. Г. Руденко, С. А. Лісовський, Є. О. Маруняк // Український географічний журнал. – 2020. – № 3. – С. 36-45.

Типовими проблемами регіонального розвитку є поляризація та конфліктність. Їх вирішення повинно забезпечуватися за допомогою конкретних програм та стратегій і потребує впровадження концепцій та знань відповідно до змісту викликів та стадії соціального розвитку. Країни пострадянського простору, включаючи Україну, все ще переживають трансформації, спричинені зміною управлінських моделей, свідомості та переглядом методологічних засад реалізації державної регіональної політики. У статті проаналізовано ключові особливості радянського територіального планування та наукові дослідження того часу, які частково призвели до прогалин у відповідній політиці сучасної України, яка ще недостатньо гармонізована з політикою Європейського Союзу. Інший аспект дослідження - виявлення відмінностей регіонального розвитку. Зокрема, він включає наслідки геополітичних впливів, надмірну концентрацію фінансових, промислових та людських ресурсів у конкретних центрах, процеси периферійності, депопуляції, а також проблеми доступності та низький рівень розвитку мережі. Новизна дослідження визначається насамперед завдяки всебічному погляду

на проблеми регіонального розвитку в Україні, як з точки зору методологічного забезпечення та передумов формування регіональної політики, так і з точки зору її відповідності сучасним європейським концептам та практикам планування. Це, в першу чергу, концепції територіального капіталу (локалізаційний підхід), поліцентричного та збалансованого територіального розвитку та територіальної згуртованості функціональних територій, а також підходи до прогнозування та моделювання просторового розвитку. Представлено загальну основу для концептуалізації політики просторового розвитку в Україні, необхідну для успішного управління країною та регіонами в контексті глобалізації.

Гнатюк, О. М. Територіальні закономірності змін адміністративного устрою України / О. М. Гнатюк, А. Л. Мельничук // Український географічний журнал. – 2020. – № 3. – С. 46-55.

Метою статті є виявлення просторових закономірностей змін адміністративно-територіального устрою України на макрорівні та визначення можливостей їх практичного застосування при здійсненні адміністративно-територіальної реформи. Шляхом накладання послідовних історичних сіток адміністративного поділу було отримано мережу територіальних осередків з унікальною послідовністю перебування у сфері впливу адміністративних центрів першого порядку, для кожного з яких було визначено параметри їхньої адміністративної стабільності. Виявлені закономірності є своєрідним статистичним «відбитком» найбільш стабільних суспільних просторових структур. Найстабільніші осередки відповідають ядрам суспільно-географічного районуотворення, тоді як найбільш нестабільні осередки концентруються в зонах безпосередньої або опосередкованої конкуренції таких ядер і формують систему буферних зон між ними. Це дає підстави розглядати такі просторові структури як основу для коригування меж адміністративних одиниць країни на макрорівні на наступних етапах адміністративно-територіальної реформи.

Даценко, Л. М. Землевпорядна освіта магістерського рівня у світі та Україні: стан та перспективи розвитку / Л. М. Даценко, С. В. Тітова, Т. В. Дудун // Український географічний журнал. – 2020. – № 3. – С. 56-63.

Мета дослідження: удосконалення нової освітньої програми напряму підготовки фахівців «Землеустрій та кадастр», що

базується на досвіді провідних університетів світу та України, з урахуванням вимог сучасності. Досліджено іноземний і вітчизняний досвід підготовки майбутніх фахівців геодезії та землеустрою у контексті вдосконалення освітньої програми напряму підготовки магістрів «Землеустрій та кадастр» кафедри геодезії та картографії географічного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Завданням освітньої програми є підготовка фахівців у сфері кадастрової справи та сфері управління земельними ресурсами, ведення державного земельного кадастру, яке базується на використанні геодезичного, навігаційного, аерознімального обладнання, фотограмметричних і картографічних комплексів та систем, спеціалізованого геоінформаційного, геодезичного й фотограмметричного програмного забезпечення для розв'язання прикладних завдань у геодезії, землеустрої та кадастрі. На думку науковців, система фахової освіти у сфері землеустрою має враховувати також і додаткову підготовку кадрів із землевпорядною освітою для об'єднаних територіальних громад і введення нових спеціальностей (спеціалізацій) природничого й управлінського спрямування. Новизну дослідження складає комплексний підхід у розробленні нової освітньої програми, яка об'єднує три напрями підготовки із землеустрою та кадастру: технічний, екологічний та управлінський на базі сучасних геоінформаційних систем, геопросторових даних і сучасних технологій.

Руденко, В. П. Нова книга із серії «Вибраних праць» Олега Шаблія / В. П. Руденко // Український географічний журнал. – 2020. – № 3. – С. 64.

НАУКИ ПРО ЗЕМЛЮ

Геоінформатика: наук. журн. / Нац. акад. наук України, Центр менеджменту та маркетингу в галузі наук про Землю ІГН НАН України. – Київ : Карбон, 2002 – Виходить щоквартально.

Геоінформатика. – 2020. – № 2.

Якимчук, М. А. Апробація прямопошукової технології частотно-резонансної обробки супутникових знімків та фотознімків на відомих родовищах вуглеводнів у різних

регіонах / М. А. Якимчук, І. М. Корчагін // Геоінформатика. – 2020. – № 2. – С. 3-38.

Наведено матеріали досліджень на відомих родовищах нафти і газу в різних регіонах з метою вдосконалення методики проведення частотно-резонансної обробки супутникових знімків і фотознімків, оцінювання перспектив нафтогазоносності глибинних горизонтів розрізу на ділянках і площах обстеження, демонстрації працездатності та потенційних можливостей прямопошукових методів. Детальні дослідження на деяких родовищах показали, що скануванням з великим кроком 1 м у розрізі фіксують інтервали відгуків, у межах яких доцільно здійснювати пошук продуктивних пластів. Окремі пласти можуть бути виділені в розрізі при скануванні з кроком 1 см і дрібніше. Процедура сканування розрізу з кроком 1 см можна використовувати для виявлення пропущених продуктивних пластів невеликої потужності. У Прип'ятському прогині та в Дніпровсько-Донецькій западині глибинні горизонти розрізу перспективні на виявлення покладів вуглеводнів. На родовищах Білорусі, України, а також у Мексиканській затоці виявлені глибинні канали (вулкани), заповнено ультрамафічними породами або гранітами. По цих каналах може відбуватися підживлення родовищ у верхній частині розрізу. На ділянці буріння свердловини SAX01 в Каспійському морі ймовірність отримання припливів флюїдів у комерційних обсягах з глибин близько 7 км дуже низька. Під час проведення експериментів на о-ві Ікарія зафіксовано відгуки від водню в окремих інтервалах розрізу за межами базальтових порід. На багатьох об'єктах обстеження отримано додаткові свідчення на користь можливого синтезу лондеєліту в ультрамафічних вулканічних комплексах. Рекогносцирувальні дослідження на шельфі Лівану ще раз показали, що в межах досить великих пошукових блоків скупчення вуглеводнів у комерційних обсягах можуть бути відсутні. Методика інтегрального оцінювання перспектив нафтогазоносності великих блоків і локальних ділянок дає змогу оперативно виділяти запропоновані для геолого-геофізичного вивчення безперспективні пошукові об'єкти і площі. Виконані дослідження підтверджують доцільність проведення додаткових робіт із застосуванням прямопошукових методів при виборі майданчиків для закладення свердловин. Маловитратна прямопошукова технологія частотно-резонансної обробки супутникових знімків і фотознімків рекомендується для практичного застосування в різних регіонах земної кулі з метою попереднього

оцінювання перспектив нафтогазоносності слабовивчених і невивчених пошукових блоків і локальних ділянок.

Якимчук, М. А. Апробація методів частотно-резонансної обробки супутникових знімків і фотознімків на геологічній структурі «кратер Чиксулуб» / М. А. Якимчук, І. М. Корчагін, К. П. Янушкевич // Геоінформатика. – 2020. – № 2. – С. 39-49.

Наведено результати апробації мобільної прямопошукової технології частотно-резонансної обробки супутникових знімків та фотознімків на геологічних об'єктах, які мають назву «астроблеми». Детально досліджено кратери Чиксулуб (п-ов Юкатан), Вредефорт (ПАР), Земля Уїлкса, Аризонський, Манікуаган та Льодовик Гайавата (Гренландія). Всі ці структури вважають імпактними кратерами. Під час дослідження в межах кожної з цих структур виявлено вулкан різної глибини залягання та літостратиграфічного складу. Гранітними вулканами виявилися кільцеві структури Чиксулуб, Вредефорт (кожна з них має по два корені: на глибині 470 км – молодий вулкан, на глибині 996 км – старий вулкан), вулканами ультрамафічних порід – Гайавата (корінь на глибині 470 км), Аризонський (корінь на глибині 723 км), сольовим вулканом – Земля Уїлкса (корінь на глибині 723 км), базальтовим вулканом – Манікуаган (корінь на глибині 723 км). Зроблено висновок, що мобільна прямопошукова технологія частотно-резонансної обробки супутникових знімків та фотознімків може бути використана для вивчення глибинної будови та встановлення генезису кільцевих структур, вивчення вулканів різного типу, а також під час пошуку горючих і рудних корисних копалин в різних регіонах земної кулі.

Якимчук, М. А. Особливості глибинної будови і перспективи нафтогазоносності Карпатського регіону за результатами частотно-резонансного зондування розрізу / М. А. Якимчук, І. М. Корчагін, К. П. Янушкевич // Геоінформатика. – 2020. – № 2. – С. 50-68.

Наведено результати рекогносцирувальних досліджень з використанням методів частотно-резонансної обробки супутникових знімків і фотознімків уздовж профілю через Карпати, а також в межах окремого блока Українського щита. Основні цілі проведених експериментальних робіт – вивчення глибинної будови цих регіонів, а також інтегральне оцінювання перспектив виявлення в їхніх межах горючих і рудних корисних копалин. На обстежених площах виявлено дев'ять типів вулканічних комплексів, що засвідчує

принципово важливий внесок вулканічних процесів на Землі у формування зовнішнього вигляду і глибинної будови планети, а також у генезис різних корисних копалин. Результати фіксації відгуків від нафти, конденсату, газу та бурштину на поверхні (глибині) 57 км свідчать про можливий їх синтез в вулканах, заповнених сіллю, осадовими породами 1 – 6-ї груп, вапняками, гранітами і ультрамафічними породами. В межах активних вулканів цього типу можуть існувати канали міграції вуглеводнів до поверхні і поповнення вже сформованих у верхній частині розрізу родовищ нафти і газу. Такий канал може бути виявлений на ділянці розташування другої точки, де відгуки на частотах нафти (в тому числі дуже інтенсивні) фіксувалися без перерв починаючи з глибини 1970 м до 10 км. Матеріали робіт на площі у Вінницькій області ще раз підтвердили прогнози С.П. Іпатенка про можливість виявлення покладів вуглеводнів в межах Українського щита. Скануванням розрізу в цьому районі відгуки від нафти (зокрема інтенсивні) отримані з інтервалів глибин 4715 – 5373, 5480 – 6385, 7050 – 8845, 9430 – 10 150 м. Ділянки фіксації відгуків на частотах вуглеводнів в межах Українського щита заслуговують детального вивчення з метою виявлення та локалізації можливих покладів нафти, конденсату та газу. У південно-східній частині блока на щиті виявлений базальтовий вулкан, у межах якого верхні кромки відгуків від базальтів, водню і води зафіксовано на глибинах 240, 250 і 260 м відповідно. В межах цього фрагмента блока доцільно провести дослідження з метою локалізації ділянки, перспективної на виявлення цілющої, збагаченої воднем води. В цілому результати експериментальних робіт показують, що використана малозатратна прямопошукова технологія дала змогу отримати нову інформацію про глибинну будову і корисні копалини на площах рекогносцирувального обстеження. Апробована в різних регіонах земної кулі мобільна технологія може знайти застосування для вивчення глибинної будови Землі, інтегрального оцінювання перспектив нафтогазоносності великих пошукових блоків і локальних ділянок, виявлення та локалізації перспективних на нафту і газ горизонтів у глибинних горизонтах розрізу, додаткового оцінювання перспектив отримання припливів вуглеводнів на локальних ділянках буріння пошукових і розвідувальних свердловин.

Азімов, О. Т. Геоінформаційні системи в дослідженнях чинників забруднення довкілля територій сміттєзвалищ: стан

та перспективи / О. Т. Азімов, О. В. Шевчук, К. О. Азімова // Геоінформатика. – 2020. – № 2. – С. 69-88.

Найефективнішим засобом для аналізу, управління та планування діяльності у сфері поводження з різноманітними відходами є впровадження інформаційної системи геомоніторингу районів впливу полігонів їх захоронення або накопичення, що заснована на застосуванні технологій дистанційного зондування Землі (ДЗЗ) та географічних інформаційних систем (ГІС). Інтегровані у ГІС дані ДЗЗ дають змогу оперативно отримувати достовірну інформацію про поточний стан досліджуваних територій, проводити своєчасний контроль і прогнозування розвитку негативних явищ і процесів, які на них відбуваються. Це значно підвищує ступінь екологічної безпеки на державному, регіональному та об'єктовому рівнях і надає можливість розробити комплекс заходів щодо зменшення впливу на довкілля полігонів захоронення відходів різного походження.

Ситуація з відходами, особливо з побутовими, у Київській області щороку погіршується. Внаслідок цього зростає загроза здоров'ю населення і екологічному стану довкілля відповідних територій. Отримані результати показують, що однією з причин ситуації, що склалася, є вибір несприятливих ділянок, у межах яких розміщені полігони захоронення відходів.

Арутюнян, А. В. Нафтогазоносність території Вірменії на основі концепції «дегідратації порід в межах земної кори як основне джерело генезису вуглеводнів» / А. В. Арутюнян // Геоінформатика. – 2020. – № 2. – С. 89-97.

Результати досліджень сейсмічних і густинних властивостей гірських порід, а також деяких геодинамічних процесів, що проходять за високих тисків і температур, з урахуванням фактичних геолого-геофізичних даних дали змогу репрезентувати нову концепцію про генезис вуглеводнів. Основним джерелом за всіма показниками є дегідратація серпентинізованих порід, реліктів 3-го шару океанічної кори, на різних глибинах континентальної кори в різних регіонах Землі. На основі нової концепції запропоновано генезис деяких гігантських вуглеводневих родовищ (Мексиканська затока, Прикаспійська западина, Західний Сибір). Виявлено понад 15 критеріїв, на підставі яких запропоновано здійснити пошукові та розвідувальні роботи в різних регіонах Землі. Один з них – територія Вірменії, на якій визначено більш як 10 критеріїв. Виявлено і

запропоновано конкретні структури, найбільш перспективні за нафтогазоносністю, відповідно до загальної концепції.

Якимчук, М. А. Про можливість застосування технології частотно-резонансної обробки супутникових знімків і фотознімків для вивчення об'єктів Сонячної системи і далекого космосу / М. А. Якимчук, І. М. Корчагін // Геоінформатика. – 2020. – № 2. – С. 98-108.

Наведено результати експериментальних досліджень рекогносцирувального характеру на деяких планетах і супутниках Сонячної системи з метою вивчення особливостей їх будови. Застосовано методи частотно-резонансної обробки та інтерпретації супутникових знімків і фотознімків ділянок розміщення структурних елементів планет і супутників різного розміру. При обробці знімків Сонця зареєстровано сигнали від усіх відомих на Землі хімічних елементів, багатьох груп осадових і магматичних порід, вуглеводнів, вугілля, алмазів. На обстежених планетах і супутниках Сонячної системи не зафіксовані сигнали від усіх хімічних елементів, відомих на Землі. Максимальна кількість таких елементів – 26. Серед зафіксованих елементів немає кисню! На супутниках відомих планет Сонячної системи зареєстровано менше хімічних елементів, ніж на самих планетах. Результати досліджень свідчать про принципову можливість використання даних дистанційного зондування планет і супутників Сонячної системи (знімків із супутників, посадкових модулів і телескопів) для вивчення внутрішньої будови об'єктів обстеження і складу гірських порід, мінералів і хімічних елементів. Частотно-резонансна технологія обробки супутникових знімків і фотознімків може бути використана для проведення детальних досліджень на планетах і супутниках Сонячної системи в рамках великих наукових проєктів їх вивчення.